

ULUSLARARASI GÖÇ İLE İLGİLİ YÖK VE ETHOS TEZ VERİ MERKEZLERİNDE YER ALAN AKADEMİK ÇALIŞMALARIN BİBLİYOMETRİK ANALİZİ

Mustafa Tayfun ÜSTÜN¹

Öz

Bu çalışma sosyal bilimler literatürünün popüler konulardan biri olan uluslararası göç olgusuna farklı bir perspektiften yaklaşarak Türkiye ve Birleşik Krallık’da konuyla ilgili hazırlanmış olan doktora tezlerini basit ve tanımlayıcı bir bakış açısının ötesinde değerlendirmektedir. Yıl, erişim durumu, sayfa aralıkları, araştırma tasarımı, örnek olay, araştırma perspektifi, hazırlandığı üniversite, ana bilim dalı, danışmanın unvanı ve öne çıkan temalar gibi bibliyometrik özelliklerine odaklanarak iki veri tabanındaki doktora tezlerini sistematik bir biçimde karşılaştırmak bu çalışmanın ana konusunu oluşturmaktadır. Çalışmada kullanılan veriler doküman incelemesi tekniği kullanılarak Türkiye’den 187, Birleşik Krallık’tan ise 103 doktora tezi incelenmiştir. Analizler yapılırken Microsoft Excel ve MAXQDA 2020 Nitel Veri Analizi programlarından yararlanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası Göç, Bibliyometrik Analiz, Maxqda

JEL Kodları: C80, F22, O15

BIBLIOMETRIC ANALYSIS OF ACADEMIC STUDIES ON THE INTERNATIONAL MIGRATION IN THESIS CENTER OF COUNCIL OF HIGHER EDUCATION (YOK) AND ETHOS

Abstract

This paper approaches the phenomenon of international migration, which is one of the popular topics in the social sciences literature, from a different perspective, and evaluates the doctoral theses prepared in Turkey and the United Kingdom beyond a simple and descriptive perspective. The main subject of this paper is to compare systematically the theses included in the analysis in two databases, focusing on their bibliometric characteristics such as year, access status, page ranges, research design, case study, research perspective, university, department, title of the advisor and prominent themes. Using the document analysis technique, the data were obtained from 187 and 103 doctoral theses from Turkey and the UK respectively. While analyzing, Microsoft Excel and MAXQDA 2020 Qualitative Data Analysis programs were used.

Keywords: International Migration, Bibliometrics Analysis, Maxqda

JEL Codes: C80, F22, O15

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Atatürk Üniversitesi, İ.İ.B.F, tayfun.ustun@atauni.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-9562-8911>

GİRİŞ

İlk bakışta coğrafi olarak basit bir yer değiştirme süreci olarak algılanan göç, nedenleri ve sonuçlarıyla beraber düşünüldüğünde birey, toplum, devlet ve sistem düzeyinde büyük değişikliklere yol açabilme potansiyeli olan çok katmanlı bir süreçtir. Kimi zaman bir ülkenin sınırları içerisinde gerçekleşen göçler, kimi zaman da küreselleşmenin de etkisiyle sınırları aşan hareketler olarak mevcut uluslararası sistem ve ulus devletlere meydan okumakta ve devletlerin başta göç politikaları ve sığınma sistemlerine yönelik revizeler yapmasını zorunlu kılmaktadır. Uluslararası göç küreselleşip, hızlanıp ve daha esnek hale gelirken, diğer yandan siyasallaşmasının bir sonucu olarak göçe yönelik politikalarında sert önlemler alınmakta ve uluslararası göçün bir güvenlik meselesi olarak algılandığı ve hararetli tartışmalara yol açtığı görülmektedir (Miller ve Castles, 2008, s. 12). Uluslararası politikada yaşanan tartışmalar uluslararası göç olgusunun akademik dünyada da popülerliğinin artmasına yol açmakta başta İktisat, Nüfus Bilimi, Sosyoloji, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler gibi bilim dalları tarafından farklı boyutlarına odaklanarak çalışılmaktadır. Araştırmacıların bu çabası tarihsel süreç içerisinde göç üzerine önemli bir literatürün doğmasına katkı sağlamıştır. Geniş bir yelpazeye yayılan bu literatürün bibliyometrik açıdan anlamlı veriler sunabileceği açıktır.

Sosyal bilimlerde sıklıkla kullanılan bir teknik olarak bibliyometrik üzerine farklı düzeylerde ve formatlarda yapılmış çok fazla çalışmaya erişmek mümkündür. Sadece Scopus veri tabanında sosyal bilimler filtresi kullanılarak çeşitli konu başlıklarında yıl sınırı olmaksızın 33,334 çalışmaya ulaşılabilmektedir. Son üç yıl içerisinde yapılan çalışmaların sayısı ise 3,254'dür. Bu geniş literatür içerisinde Türkiye merkezli olarak hazırlanmış 94 makale de bulunmaktadır. Scopus veri tabanına ek olarak, yüksek lisans ya da doktora tezleri kapsamında Ulusal Tez Merkezi bünyesinde 58 yüksek lisans, 8 doktora tezi olmak üzere toplamda 66 çalışmanın bibliyometrik analiz ile ilgili olduğu tespit edilmiştir.

Bibliyometrik analiz tekniğinin diğer konu başlıklarındaki popülerliğine karşın uluslararası göç üzerine tatminkar bir çalışmanın eksikliğinin bu alanda önemli bir boşluk oluşturduğu ileri sürülebilir. Her ne kadar göç üzerine yakın dönemde yapılan “Göç Bibliyografyası: Göç Konusunda Başvurulabilecek Kaynaklar ve Bu Kaynaklara İlişkin Genel Bir Değerlendirme (Taştan, Tütak ve Tütak,2020), Türkiye'de Göç İle İlgili Bibliyografya Çalışması (Elmanssouri, Chérif ve Adoum Abdramane, 2019) ve Türkçe Literatürde Göç Çalışmalarının Bibliyografyası (Alkar ve Atasoy, 2019)” başlıklı çalışmalar göç literatürüne katkı vermeyi amaçlasa da bibliyometrik analiz içermediklerinden dolayı daha çok betimleyici düzeyde kurgulanan basit kaynakça derlemelerinden öteye geçemedikleri anlaşılmaktadır.

Diğer çalışmalardan farklı olarak, bu makale uluslararası göç olgusunu bibliyometrik analiz tekniğini kullanarak sistematik bir biçimde incelemeyi hedeflemektedir. Bu bağlamda, uluslararası göç olgusuna

farklı bir perspektiften yaklaşarak Türkiye ve Birleşik Krallık’da konuyla ilgili hazırlanmış olan doktora tezlerini basit ve tanımlayıcı bir bakış açısının ötesine geçerek değerlendirmektedir. Yıl, erişim durumu, sayfa aralıkları, araştırma tasarımı, örnek olay, araştırma perspektifi, hazırlandığı üniversite, ana bilim dalı, danışmanın unvanı ve öne çıkan temalar gibi bibliyometrik özelliklerine odaklanarak iki veri tabanındaki yer alan tezleri sistematik bir biçimde karşılaştırmalı olarak analiz yapmak bu çalışmanın ana konusunu oluşturmaktadır. Bu çalışma, uluslararası göç üzerine hazırlanan tezlerin benzerlik ve farklılıklarına dair profiller geliştirerek Türkçe literatüre katkıda bulunmayı hedeflerken, aynı zamanda Türkiye ve Birleşik Krallık’daki üniversitelerde uluslararası göç üzerine oluşmaya başlayan entelektüel birikimi ortaya koymayı amaçlamaktadır. Üç kısımdan oluşan bu çalışmada ilk olarak, kavramsal çerçeve başlığı altında uluslararası göç ve bibliyometrik analiz tekniği hakkındaki teorik tartışmalar özetlenecektir. İkinci bölümde ise araştırmanın yöntemi, tasarımı ve kullanılan veri toplama tekniklerinden bahsedilecektir. Son kısımda ise araştırmanın bulguları paylaşılarak, incelenen veri tabanlarındaki tezler iki-vaka modeli kullanılarak incelenecektir.

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Uluslararası Göç

Uluslararası göç dünyada hemen hemen tüm toplulukları etkileyebilme kabiliyetine sahip, insanlık tarihinde kökleri çok eskilere kadar uzanan bir olgu olarak çağımızın önemli meseleleri arasında sayılmaktadır. Uluslararası göç geçici ya da kalıcı bir biçimde bir devletin egemenlik alanından başka bir devletin egemenlik alanına doğru gerçekleşen hareketleri kapsamaktadır. Ulus devletlerin hâkimiyeti altında şekillenen uluslararası sistemde karmaşık bir olgu olarak güvenlik ve siyasi bir mesele haline gelebilmektedir. Miller ve Castles (2008, s. 12-14) göre uluslararası göç hareketlerinde gözlemlenen göçün küreselleşmesi, göçün hızlanması, göçün farklılaşması, göçün kadınsallaşması ve göçün siyasallaşması olmak üzere 5 eğilim mevcuttur.

Üzerinde anlaşılan bir tanım olmamasına karşın uluslararası göçün en az 3 temel aktörü mevcuttur. Bunlardan ilki hareketin faili olan göç hareketine katılan göçmenlerdir. Birleşmiş Milletler tarafından yapılan tanım çerçevesinde uluslararası göçmenin en belirgin özelliği sınır değiştirme niyetiyle göç etmeye karar vermesi ve başka bir ülkenin sınırlarından içeri girmesidir. Uluslararası göçmen olarak tanımlanabilmek için kendi ülkesinin sınırları dışında 12 aydan uzun süre kalınması gerekmektedir. Bu sürenin 3 aydan daha kısa süre olması durumunda ziyaretçi, 3 ve 12 ay arasında olması durumunda ise kısa süreli göçmen olarak adlandırılmaktadır (Rees, 2009, s. 86; Koser, 2007, s. 16). Günümüzdeki insan hareketliliği küresel çapta artan bir eğilim göstermektedir. Uluslararası Göç Örgütü’nün raporuna göre 2020

yılında dünya genelinde yaklaşık 281 milyon uluslararası göçmen olduğu tahmin edilmektedir (Mcauliffe ve Triandafyllidou, 2020, s. 23-24). Uluslararası göç olgusunun diğer aktörleri ise göç veren ve göç alan ülkelerdir (İçduygu, Erder ve Gençkaya, 2014, s. 34). Aynı raporun satır araları okunduğunda uluslararası göçün niteliklerine dair ipuçlarını da yakalamak mümkündür. Uluslararası göç hareketleri güneyden kuzeye, çoğu zaman ise doğudan batıya gerçekleşmektedir. Daha çok ekonomik nedenlere dayanan göçlere ek olarak zorunlu, siyasi ya da çevresel göçlere de rastlanılmaktadır. Teknolojik, jeopolitik ve çevresel dönüşümler göç hareketlerini şekillendirmektedir (Mcauliffe ve Triandafyllidou, 2020, s. 5). Bu noktadan bakıldığında aslında uluslararası göçün diğer iki aktörünün varlığı sorgulanabilmekte veya farklı bir sınıflandırmaya ihtiyaç duyulduğu ileri sürülebilir. Geçmiş dönemlerin aksine bir ülkeyi göç alan ya da veren biçimde tanımlamak yeterli değildir çünkü göç veren bir ülke aynı zamanda göç alan veya transit ülke konumunda olabilmektedir. Türkiye bu duruma verilebilecek en iyi örnekler arasındadır. 1960'larda Avrupa'nın işçi ihtiyacını kapatmada önemli roller üstlenmiş olan Türkiye tipik bir göç veren ülke konumunda iken, 1990'lardan sonra çeşitli göç akımlarına maruz kalarak göç alan ülke konumuna geçmiştir. 2010 yılında Ortadoğu'da başlayan siyasi kargaşadan kaynaklanmış olan göç akımlarından ise doğrudan ve derinlemesine etkilenerek kimi sığınmacılar için transit, kimileri için ise hedef ülke olmuştur. Böyle bir durum uluslararası göç olgusunu ulus aşırı değişim kapsamında değerlendirilmesini zorunlu kılmaktadır. Hem devletler hem de göçmen topluluklar arasındaki sınırlar daha esnek hale gelmektedir. Uluslararası göç bağlamında tek tip bir göç modelinden bahsetmek mümkün değildir. Gözlemlenen göç hareketleri amaçlarına (ekonomik-ekonomik olmayan), göçü tetikleyen unsura (zorunlu-gönüllü), süresine (geçici-kalıcı), son yerleşim yerine (transit-yerleşik), yasal statüsüne (düzenli-düzensiz), göçmenlerin niteliğine (vasıfsız-vasıflı) ve boyutuna (bireysel-kitlese) göre farklılaşabilmektedir (Adıgüzel, 2016, s. 20).

Uluslararası göç Koser'in ifadesiyle fırsatlar ve zorlukları beraberinde getiren insanlık tarihinin sürekli ve etkili bir özeliğidir. Bir yandan uluslararası göç dünya ekonomisinin büyümesine, toplumların ve devletin gelişmesine ve kültürlerin zenginleşmesine yol açarken; diğer yandan, ulusal egemenliğe ve toplumun güvenliğine tehdit olarak görülen göçmenler hedef ülkelerde ciddi siyasi tartışmaların ortaya çıkmasına neden olmaktadır (Koser, 2007, s. 10-12). Uluslararası göç hareketlerinin bir sonucu olarak içinde yaşadığımız çağ Miller ve Castles'in ifadesiyle göçler çağına dönüşmüştür. Gündelik hayattan uluslararası politikaya kadar hayatın her alanına dokunmakta olan göç olgusu akademik ve entelektüel dünyada da kendisine yer bulmaktadır. Popüler bir konu olarak akademik yayınlarının, veri tabanlarının ya da farklı düzeylerde eğitimlerine devam eden öğrenciler ve araştırmacılar tarafından farklı boyutlarıyla ele alınmaktadır.

Bibliyometrik Analiz

Bibliyometrik analiz, nicel bir teknik olarak, tez, makale ve kitap gibi akademik çalışmaların yazar, anahtar kelimeler, konu, atıf yapılan yazarlar, kullanılan yöntemler ve atıf yapılan kaynaklar vb. gibi özelliklerini sayısal analizler ve istatistikler yardımıyla incelenip profiller oluşturmak için kullanılmaktadır (McBurney ve Novak, 2002). Büyük hacimli bilimsel verilerin anlaşılması ve analiz edilmesinde araştırmacılar tarafından başvurulan popüler ve güvenilir bir yöntem olarak sosyal bilimler literatüründe sıklıkla tercih edilmektedir (Donthu, Kumar, Mukherjee, Pandey ve Lim, 2021). Bibliyometrik analizler aracılığıyla araştırılmak istenen literatür nicel hale getirilerek şeffaf bir biçimde benzer teknikler kullanılarak yeniden üretilebilir. Dahası, bibliyometrik analiz diğer yöntemler ile kıyaslandığında daha hızlı ve ucuz maliyete sahiptir (Belter, 2015). Bu bağlamda geniş kullanım alanlarına sahip olan bibliyometrik analiz tekniği belirli bir alanın entelektüel yapısını keşfetmek veya ülkelerin bilime yönelik politikalarına yön vermek amacıyla toplumsal bir sorunun nasıl algılandığını ortaya koymak amacıyla kullanılmaktadır (Al, Soydal ve Yalçın, 2010). Sengupta'ya göre (1992) araştırma trendlerinin ve bilgi artışının tespitinde, akademik çalışmaların kapsayıcılığının tahmin edilmesinde, geçmiş, günümüz ve gelecekteki akademik çalışma trendlerinin ve akademik üretkenliğin tahmin edilmesinde faydalar sağlamaktadır. Bibliyometrik analiz tekniğinde iki eğilimin ön plana çıktığı görülmektedir. Tanımlayıcı ya da değerlendirici bir bakış açısıyla sürdürülen bibliyometrik analizlerle farklı disiplinlerde iş birlikleri, araştırma bileşenleri ve eğilimlere ulaşmak mümkündür. Bibliyometrik analizin başarılı bir biçimde tamamlanması için veri toplamak için bibliyografik veri barındıran veri tabanlarından faydalanmak gerekmektedir (Zan, 2012). Çalışma kapsamında YÖK-Ulusal Tez Merkezi ve Ethos bibliyometrik analiz için verinin alındığı veri tabanları olarak seçilmiştir.

ARAŞTIRMA TASARIMI

Çalışmada veri bulma ve kontrol güçlükleri olmasına karşın, geçmişte ya da halen var olan bir durumu olduğu şekliyle betimleyen, araştırmaya konu olan birey ya da nesnelerin kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlamaya imkân veren genel tarama modeli tercih edilmiştir (Karasar, 2012). Bu model çerçevesinde, nitel ve nicel veriler arasındaki bağlantıların veya çelişkilerin daha iyi anlaşılması için karma araştırma yöntemi kullanılmış çalışma kapsamında farklı konularda yapılan akademik çalışmaların niteliksel ve niceliksel açıdan incelenmesine olanak sağlayan bibliyometrik analiz tekniği kullanılmıştır. Bu teknik belirli bir alanda yayınlanmış olan makale ya da tez gibi bilimsel çalışmaların içerik ve istatistiksel bakımdan incelerken, konuya genel bir bakış açısı sunmaktadır (Çiçek ve Kozak, 2012; Bonilla, Merigó ve Torres-Abad, 2015).

Çalışmada kullanılan veriler doküman incelemesi tekniği kullanılarak Türkiye’den Ulusal Tez Merkezi, Birleşik Krallık’tan ise Ethos tez veri tabanlarından toplanmıştır. 19 Ağustos 2022 tarihinde “uluslararası göç” terimi kullanılarak veri tabanlarında detaylı sorgulamalar yapılarak Türkiye’den 187, İngiltere’den ise 103 doktora tezine ulaşılmıştır. Analize dâhil edilen tezlerin doğrudan uluslararası göç ile ilgili olmasına özen gösterilmiştir. Tezlerin özetleri ve içerikleri incelenerek kodlamaya hazır veri setleri oluşturulmuştur.

Tablo 1: Veri tabanlarına göre tezlerin dağılımı

Veri Tabanları	f	%
Ulusal Tez Merkezi	187	64,48
Ethos	103	35,51
TOPLAM	290	100

Analizler yapılırken Microsoft Excel ve MAXQDA 2020 Nitel Veri Analizi programlarından yararlanılarak frekans (f) analizleri yapılmış ve elde edilen veriler sayısallaştırılarak araştırma sorularına cevaplar aranmıştır. Bu kapsamda “Türkiye ve İngiltere’de uluslararası göç ile ilgili yapılmış doktora tezleri bibliyometrik özellikleri açısından nasıl farklılaşmaktadır?” sorusu çalışmanın yanıtlamayı amaçladığı temel araştırma sorusu olarak belirlenmiştir.

Bu soru daha sonra bibliyometrik özellikler bağlamında şu ikincil sorulara dönüştürülmüştür;

- Uluslararası göç konulu tezlerin yayımlandıkları yıllara göre dağılımı nasıldır?
- Uluslararası göç konulu tezlerin erişim durumuna göre dağılımı nasıldır?
- Uluslararası göç konulu tezlerin sayfa aralıklarına göre dağılımı nasıldır?
- Uluslararası göç konulu tezlerin araştırma tasarımına göre dağılımı nasıldır?
- Uluslararası göç konulu tezlerin örnek olaya göre dağılımı nasıldır?
- Uluslararası göç konulu tezlerin araştırma perspektifine göre dağılımı nasıldır?
- Uluslararası göç konulu tezlerin üniversitelere göre dağılımı nasıldır?
- Uluslararası göç konulu tezlerin anabilim dallarına göre dağılımı nasıldır?
- Uluslararası göç konulu tezlerin danışmanların akademik unvanlarına göre dağılımı nasıldır?
- Uluslararası göç konulu tezlerin tematik dağılımı nasıldır?

Bu sorular verilerin kodlanması ve analiz sürecinde yol gösterici olmuştur.

ARAŞTIRMANIN BULGULARI

Çalışmanın bulguları YÖK-Ulusal Tez Merkezi ve Ethos tez veri tabanları için aşağıda ayrı ayrı verilmiştir.

Ulusal Tez Merkezi'nde yer alan tezlere dair bulgular

Tablo 2: Yayınlandıkları yıllara göre tezlerin dağılımı

Yıllar	f	%	Yıllar	f	%	Yıllar	f	%
1980	0	0,00	2000	0	0,00	2012	12	6,42
1983	0	0,00	2002	0	0,00	2013	0	0,00
1986	0	0,00	2003	3	1,60	2014	8	4,28
1990	1	0,53	2004	2	1,07	2015	11	5,88
1991	1	0,53	2005	0	0,00	2016	13	6,95
1992	1	0,53	2006	1	0,53	2017	6	3,21
1994	2	1,07	2007	1	0,53	2018	15	8,02
1996	2	1,07	2008	5	2,67	2019	15	8,02
1997	0	0,00	2009	6	3,21	2020	50	26,74
1998	1	0,53	2010	6	3,21	2021	11	5,88
1999	1	0,53	2011	6	3,21	2022	7	3,74
TOPLAM							187	100,00

Bu tezlerin yıllara göre dağılımı incelendiğinde (Tablo 2) ağırlıklı olarak son 20 yılda artış yaşanmış olduğu görülmektedir. 1990 öncesi uluslararası göç ile ilgili hiçbir tez bulunmazken, 1990-2000 yılları arasında sadece 9 tez yapılmıştır. 2000'li yıllarda ise doktora tezlerinin sayısı 178'e ulaşmıştır. Bu artışın ve uluslararası göçe yönelik ilginin artmasının arkasındaki en önemli hususun Türkiye'nin de içinde bulunduğu bölgede yaşanan siyasi kargaşaların etkili olduğu ileri sürülebilir. Özellikle 2002'de başlayan Afganistan'ın işgali, 2003'teki Irak'ın işgali ve 2011'de Suriye'de başlayan iç savaş, 2021'de ABD'nin Afganistan'dan çekilmesi, 2022'de başlayan Rusya-Ukrayna savaşı göç hareketlerini artarak, çevre ülkelerin uluslararası göçü gündemlerine almalarına ve göç politikalarını revize etmelerine neden olmuştur.

Tablo 3: Erişim durumlarına göre tezlerin dağılımları

Erişim Durumu	f	%
Açık	177	94,65
Kapalı	10	5,35
Toplam	187	100,00

Ulusal Tez Merkezi'nde yer alan tezlerin erişim durumları değerlendirildiğinde %94,65'nin açık erişimde olduğu, yalnızca %5'lik bir kısımda yer alan tezlerin kısıt koyularak erişimlerinin sınırlandırıldığı görülmektedir.

Tablo 3: Sayfa aralıklarına göre tezlerin dağılımları

Sayfa Aralıkları	f	%
100-200	31	16,58
201-300	82	43,85
301-400	50	26,74
401+	24	12,83
Tespit Edilemeyen	0	0,00
TOPLAM	187	100,00

Tablo 4'te görüldüğü üzere toplam 187 tezin 31 tanesi (%16,58) 100-200 sayfa aralığına sahipken, tezlerin önemli bir bölümü 201-300 (%43,85) ve 301-400 (% 26,74) sayfa aralığında hazırlanmıştır. 400 sayfa üzeri tez sayısı ise 24 olarak tespit edilmiştir. Ulusal Tez Merkezi kapsamında sayfa aralığı tespit edilemeyen hiçbir tez mevcut değildir.

Tablo 4: Araştırma tasarımına göre tezlerin dağılımları

Araştırma Tasarımı	f	%
Diğer	53	28,34
Karma	16	8,56
Nicel	30	16,04
Nitel	85	45,45
Tespit Edilemeyen	3	1,60
TOPLAM	187	100,00

Ulusal Tez Merkezi'nde yer alan tezler Tablo 5'ten da anlaşılacağı üzere ağırlıklı olarak nitel araştırma tasarımına sahip iken (%45,45), nicel olarak hazırlanan tezlerin oranı ise % 16,06'dır. 53 tane tezde ise uluslararası göç olgusu teorik düzeyde ele alınmış nitel ya da nicel bir tasarım benimsenmemiştir. Analize dâhil edilen tezler arasında 3 tezin ise araştırma tasarımına ait bir bilgiye rastlanılmamıştır.

Tablo 5: Örnek olaya göre tezlerin dağılımı

Örnek Olay	f	%
Var	143	76,47
Yok	44	23,53
TOPLAM	187	100,00

Uluslararası göç olgusu ile ilgili analize dâhil edilen tezlerin 143 tanesi bir veya birden fazla örnek olay (case study) çalışması içerirken, 44 tanesinde herhangi bir örnek olay çalışması bulunmamaktadır.

Tablo 6: Araştırma perspektifine göre tezlerin dağılımı

Araştırma Perspektifi	f	%
Göçmen/Birey Odaklı	117	62,57
Ev Sahibi Ülke/Toplum Odaklı	48	25,67
Diğer	18	9,63
İkisi Birden	2	1,07
Tespit Edilemeyen	2	1,07
TOPLAM	187	100,00

Araştırma perspektifine göre tezlerin dağılımına bakıldığında incelenen 187 tane tezin, 117 tanesinin konuya göçmen/birey odaklı olarak yaklaştığı, 48 tezin ise ev sahibi ülke/toplum odaklı olarak uluslararası göç olgusunu ele aldığı görülmektedir. İki farklı bakış açısını barındıran sadece 2 tez mevcutken, 18 tez ise teorik düzeyde konuya yaklaşarak farklı bir araştırma perspektifi benimsemiştir. Analize dâhil edilen tezlerden 2 tanesinin ise araştırma perspektifi tespit edilememiştir.

Tablo 7: Hazırlanan tezlerin üniversitelere göre dağılımı-1

Üniversiteler	f	%
Devlet	176	94,12
Vakıf	11	5,88
TOPLAM	187	100,00

Uluslararası göç olgusunu ele alan 176 tez (%94,12) devlet üniversitelerine kayıtlı olan araştırmacılar tarafından hazırlanmışken, 11 tez ise (%5,88) ile vakıf üniversiteleri tarafından tamamlanmıştır.

Tablo 8: Hazırlanan tezlerin üniversitelere göre dağılımı-2

Üniversiteler	f	%	Üniversiteler	f	%
Anadolu Üniversitesi	6	3,21	İstanbul Üniversitesi	25	13,37
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi	1	0,53	Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi	1	0,53
Ankara Üniversitesi	17	9,09	Karadeniz Teknik Üniversitesi	2	1,07
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	2	1,07	Kırıkkale Üniversitesi	2	1,07
Atatürk Üniversitesi	3	1,60	Kocaeli Üniversitesi	3	1,60
Aydın Adnan Menderes Üniversitesi	1	0,53	Marmara Üniversitesi	19	10,16
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi	1	0,53	Mersin Üniversitesi	2	1,07
Bursa Uludağ Üniversitesi	4	2,14	Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi	1	0,53
Celal Bayar Üniversitesi	2	1,07	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	1	0,53
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	3	1,60	Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	1	0,53
Çukurova Üniversitesi	1	0,53	Orta Doğu Teknik Üniversitesi	9	4,81
Dokuz Eylül Üniversitesi	6	3,21	Polis Akademisi	1	0,53
Ege Üniversitesi	7	3,74	Sakarya Üniversitesi	7	3,74
Erciyes Üniversitesi	2	1,07	Selçuk Üniversitesi	1	0,53
Fırat Üniversitesi	3	1,60	Süleyman Demirel Üniversitesi	3	1,60
Gazi Üniversitesi	9	4,81	Trakya Üniversitesi	1	0,53
Gaziantep Üniversitesi	2	1,07	Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi	1	0,53
Hacettepe Üniversitesi	19	10,16	Koç Üniversitesi	5	2,67
Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi	1	0,53	İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi	4	2,14
İnönü Üniversitesi	2	1,07	Bahçeşehir Üniversitesi	1	0,53
İstanbul Medeniyet Üniversitesi	2	1,07	Sabancı Üniversitesi	1	0,53
İstanbul Teknik Üniversitesi	2	1,07	TOPLAM	187	100,0

Tablo 9’da görüldüğü üzere hazırlanan 62 tez Ankara, 56 tez ise İstanbul’daki üniversiteler tarafından yürütülmüştür. İstanbul, Marmara, Hacettepe ve Ankara Üniversiteleri sahip yayınladıkları tez sayılarına göre en üretken üniversiteler olarak kabul edilebilir. Analize dâhil edilen diğer 69 tez ise farklı oranlarla Türkiye’nin diğer büyük şehir ve taşradaki üniversiteleri tarafından hazırlanmıştır. Ayrıca, hazırlanan 138 tezin (%73,80) araştırma üniversitesi olarak kabul edilen (İstanbul Üniversitesi, Marmara Üniversitesi,

Hacettepe Üniversitesi, Ankara Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ege Üniversitesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Bursa Uludağ Üniversitesi, Fırat Üniversitesi, Atatürk Üniversitesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Erciyes Üniversitesi, Çukurova Üniversitesi, Koç Üniversitesi, İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi ve Sabancı Üniversitesi) devlet ve vakıf üniversiteleri tarafından hazırlandığı anlaşılmaktadır.

Tablo 9: Hazırlanan tezlerin anabilim dallarına göre dağılımı

Ana Bilim Dalı	f	%	Ana Bilim Dalı	f	%
Sosyoloji	32	17,11	Sosyal Politika	1	0,53
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi	26	13,90	Tarım Ekonomisi	1	0,53
Uluslararası İlişkiler	20	10,70	İlahiyat Ana Bilim Dalı	1	0,53
Çalışma Ekonomisi	17	9,09	Antropoloji	1	0,53
Tarih	16	8,56	Ortadoğu Sosyolojisi ve Antropolojisi	1	0,53
İktisat	14	7,49	İşletme	1	0,53
Avrupa Birliği	7	3,74	Hukuk	1	0,53
Coğrafya	6	3,21	Psikoloji	1	0,53
Sosyal Hizmet	5	2,67	Eğitim Yönetimi	1	0,53
Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı	3	1,60	Eğitim Bilimleri	1	0,53
Gazetecilik	3	1,60	Batı Dilleri ve Edebiyatları	1	0,53
İletişim	3	1,60	Demografi	1	0,53
İletişim Tasarımı ve Yönetimi	3	1,60	Halkla İlişkiler ve Tanıtım	1	0,53
Alman Dili ve Edebiyatı	2	1,07	Güvenlik Stratejileri ve Yönetimi	1	0,53
Kadın Çalışmaları	2	1,07	Temel İletişim Bilimleri	1	0,53
Maliye	2	1,07	Bilgi ve Belge Yönetimi	1	0,53
Sanat Tarihi	2	1,07	İlköğretim	1	0,53
Şehir ve Bölge Planlama	2	1,07	Yeni Türk Edebiyatı	1	0,53
Radyo Televizyon ve Sinema	2	1,07	Türk Dili ve Edebiyatı	1	0,53
Sinema ve Medya Araştırmaları	1	0,53	TOPLAM	187	100,0

Tablo 10’da hazırlanan tezlerin anabilim dallarına göre dağılımına bakıldığında tezlerin %41,71’inin üç anabilim dalına kayıtlı araştırmacılar tarafından hazırlandığı görülmektedir. Bu bağlamda 32 tezin Sosyoloji, 26 tezin Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, 20 tezin ise Uluslararası İlişkiler anabilim dalları tarafından yürütüldüğü tespit edilmiştir. Diğer 109 tez (%58,29) ise tabloda görülen muhtelif anabilim

dallarına kayıtlı araştırmacılar tarafından hazırlanmıştır. Tablo 10 genel olarak değerlendirildiğine beşeri bilimlerin ağırlığı hissedilmektedir.

Tablo 10: Danışmanların akademik unvanlara göre tezlerin dağılımı

Akademik Unvanlar	f	%
Prof.Dr.	141	75,40
Doç.Dr.	29	15,51
Dr.	17	9,09
Tespit Edilemeyen	0	0,00
TOPLAM	187	100,00

Tablo 11’de görüldüğü üzere hazırlanan 187 tezin 141’i profesör, 29’u doçent ve 17’si ise doktor öğretim üyesi unvanlı öğretim üyelerinin danışmanlığında yazılmıştır. Ulusal tez merkezi veri tabanlarında unvanı tespit edilemeyen danışmana rastlanılmamıştır.

Tablo 11: Temalara göre tezlerin dağılımı

Temalar	f	%
Göçmen gruplar	92	49,20
Uyum ve Bütünleşme	44	23,53
Göç Politikaları	37	19,79
Göç ve İktisat	30	16,04
Kimlik	24	12,83
Göç türleri/nedenleri	22	11,76
Göç Tarihi	19	10,16
Ulus-ötecilik	15	8,02
Göçün sosyo-ekonomik etkileri/sonuçları	14	7,49
Göç ve siyaset	8	4,28
Hukuk	7	3,74
Göç ve Eğitim	6	3,21
Temsiliyet	6	3,21
Göç ve Sanat	4	2,14
Göç ve Edebiyat	3	1,60
Göç ve Sağlık	2	1,07
TOPLAM	187	100,00

Uluslararası göç olgusuyla ilgili olarak analize dâhil edilmiş olan tezlerin temalara göre dağılımına bakıldığında 16 ana tema ve 41 alt tema kapsamında sınıflandırıldıkları görülmektedir. İncelenen tezlerin neredeyse yarısı (%49,20) bir veya birkaç göçmen grup etrafında uluslararası göç konusuna yaklaşmıştır.

Hazırlanan 44 tez ise uyum ve bütünleşme konusuna değinirken, göç politikaları üzerine odaklanan 37 tez tespit edilmiştir. Göçün ekonomik boyutu (%16,04), göçün türleri/nedenleri (%11,76), göç tarihi (%10,16) ve sosyo-ekonomik sonuçları/etkileri (%7,49) ise tabloda öne çıkan diğer temalardır. Tablodan da anlaşılacağı üzere 24 tez uluslararası göç olgusunu kimlik çalışmaları ile açıklamayı amaçlamışken, 15 teze ulus-öteci bir bakış açısıyla göçmen topluluklarını ve uluslararası göç ağlarını incelemektedir. Göç ve sanat (4), göç ve edebiyat (3), sağlık (2) ise en az tezin bulunduğu başlıklardır.

Ethos Tez Merkezi'nde yer alan tezlere dair bulgular

Tablo 13: Yayınlandıkları yıllara göre tezlerin dağılımı

Yıllar	f	%	Yıllar	f	%	Yıllar	f	%
1980	1	0,97	2000	1	0,97	2012	11	10,68
1983	1	0,97	2002	1	0,97	2013	4	3,88
1986	1	0,97	2003	1	0,97	2014	4	3,88
1990	0	0,00	2004	0	0,00	2015	11	10,68
1991	1	0,97	2005	2	1,94	2016	3	2,91
1992	1	0,97	2006	1	0,97	2017	6	5,83
1994	0	0,00	2007	0	0,00	2018	8	7,77
1996	0	0,00	2008	4	3,88	2019	8	7,77
1997	1	0,97	2009	6	5,83	2020	10	9,71
1998	1	0,97	2010	1	0,97	2021	5	4,85
1999	3	2,91	2011	4	3,88	2022	2	1,94
TOPLAM							103	100,00

Ethos veri tabanında yer alan tezlerin yıllara göre dağılımı gösteren Tablo 13'ten anlaşılacağı üzere uluslararası göç olgusuyla ilgili ilk çalışmanın 1980'de tamamlanmasına karşılık, tezlerin daha çok 2000'li yıllardan itibaren yükselen bir eğilim yakaladığı görülmektedir. Analize dâhil edilen 103 tezden 93 tanesi (%90,28) 2000 yılından sonra hazırlanmıştır.

Tablo 14: Erişim durumuna göre tezlerin dağılımı

Erişim Durumu	f	%
Açık	89	86,41
Kapalı	14	13,59
TOPLAM	103	100,00

Tablo 14'te görüldüğü üzere hazırlanan tezlerin %86,41'i erişime açık iken, sadece %13,59'luk kısmında yer alan 14 tez için kısıt koyulduğu tespit edilmiştir.

Tablo 15: Sayfa aralıklarına göre tezlerin dağılımı

Sayfa Aralığı	f	%
100-200	11	10,68
201-300	43	41,75
301-400	24	23,30
401+	14	13,59
Tespit Edilemeyen	11	10,68
TOPLAM	103	100,00

Tablo 15'te görüldüğü üzere toplam 103 tezin 11 tanesi (%10,68) 100-200 sayfa aralığına sahipken, tezlerin önemli bir bölümünü oluşturan 67 tezin, 201-300 (%41,75) ve 301-400 (% 23,30) sayfa aralığında hazırlanmıştır. 400 sayfa üzeri tez sayısı ise 14 (%13,59) olarak tespit edilmiştir. Ayrıca, Ethos veri tabanı kapsamında sayfa aralığı tespit edilemeyen 11 teze rastlanılmıştır.

Tablo 16: Araştırma tasarımına göre tezlerin dağılımı

Araştırma Tasarımı	f	%
Diğer	11	10,68
Karma	12	11,65
Nicel	31	30,10
Nitel	47	45,63
Tespit Edilemeyen	2	1,94
TOPLAM	103	100,00

Araştırma tasarımına göre tezlerin dağılımına bakıldığında analize dâhil edilmiş olan 103 tezin 47 tanesi nitel araştırma tasarımına sahip olduğunu beyan ederken, 31 tanesi ise nicel araştırma tasarımına göre hazırlanmıştır. Karma tasarım benimsenmiş tezlerin oranı ise %11,65 seviyesinde kalmıştır. 11 tezde ise uluslararası göç olgusu teorik düzeyde ele alınmış nitel ya da nicel bir tasarım benimsenmemiştir. Dahası, Ethos veri tabanında yer alan 2 tezin ise araştırma tasarımları tespit edilememiştir.

Tablo 17: Örnek olaya göre tezlerin dağılımı

Örnek Olay	f	%
Var	94	91,26
Yok	9	8,74
TOPLAM	103	100,00

Tablo 17’de görüldüğü üzere uluslararası göç olgusu ile ilgili analize dâhil edilen tezlerin 94 tanesi bir veya birden fazla örnek olay (case study) çalışması içerirken, 9 tanesinde herhangi bir örnek olay çalışması bulunmamaktadır.

Tablo 18: Araştırma perspektifine göre tezlerin dağılımı

Araştırma Perspektifi	f	%
Diğer	10	9,71
Ev Sahibi Ülke/Toplum Odaklı	17	16,50
Göçmen/Birey Odaklı	74	71,84
Tespit Edilemeyen	0	0,00
İkisi Birden	2	1,94
TOPLAM	103	100,00

Araştırma perspektifine göre tezlerin dağılımına bakıldığında (Tablo-18) incelenen 103 tezin, 74 tanesinin konuya göçmen/birey odaklı olarak yaklaştığı, 17 tezin ise ev sahibi ülke/toplum odaklı olarak uluslararası göç olgusunu ele aldığı görülmektedir. İki farklı bakış açısını barındıran sadece 2 tez mevcutken, 10 tez ise teorik düzeyde konuya yaklaşarak farklı bir araştırma perspektifi benimsemiştir. Analize dâhil edilen tezlerden araştırma perspektifi tespit edilemeyen hiçbir tez mevcut değildir.

Tablo 19: Hazırlanan tezlerin üniversitelere göre dağılımı

Üniversiteler	f	%	Üniversiteler	f	%
Aberystwyth University	1	0,97	University of Cambridge	2	1,94
Birkbeck, University of London	2	1,94	University of East Anglia	1	0,97
Brunel University London	1	0,97	University of Edinburgh	2	1,94
City, University of London	1	0,97	University of Essex	1	0,97
De Montfort University	2	1,94	University of Glasgow	2	1,94
Durham University	2	1,94	University of Hull	1	0,97
Goldsmiths, University of London	2	1,94	University of Kent	2	1,94
Heriot-Watt University	1	0,97	University of Leeds	1	0,97
institute of Education, University of London	1	0,97	University of Leicester	1	0,97
Keele University	2	1,94	University of London	2	1,94
King's College London	3	2,91	University of Manchester	5	4,85
Lancaster University	1	0,97	University of Nottingham	1	0,97
London School of Economics and Political Science (LSE)	9	8,74	University of Oxford	7	6,80
Loughborough University	4	3,88	University of Reading	1	0,97
Open University	1	0,97	University of Sheffield	3	2,91
Oxford Brookes University	1	0,97	University of Southampton	4	3,88
Queen Mary, University of London	1	0,97	University of St Andrews	1	0,97
Royal Holloway, University of London	1	0,97	University of Surrey	1	0,97
SOAS University of London	2	1,94	University of Sussex	10	9,71
Ulster University	1	0,97	University of Warwick	4	3,88
University College London (University of London)	5	4,85	University of Westminster	1	0,97
University for the Creative Arts/University of Brighton	1	0,97	University of Wolverhampton	1	0,97
University of Bath	2	1,94	University of York	1	0,97
University of Bristol	1	0,97	TOPLAM	103	100,0

Tablo 19’da görüldüğü üzere hazırlanan 31 tez Londra’da yer alan üniversiteler tarafından yürütülmüşken, 72 tez ise Birleşik Krallığın farklı şehirlerindeki üniversitelere tarafından yürütülmüştür. University of Sussex, London School of Economics and Political Science (LSE) ve University of Oxford en üretken üniversiteler olarak listenin başında gelmektedir. Ayrıca hazırlanan 50 tezin (%48,54) Russell

Group olarak bilinen üniversiteler (Durham University, King's College London, London School of Economics and Political Science (LSE), Queen Mary, University of London, University College London (University of London), University of Bristol, University of Cambridge, University of Edinburgh, University of Glasgow, University of Leeds, University of Manchester, University of Nottingham, University of Oxford, University of Southampton, University of Warwick ve University of York) tarafından hazırlanmıştır.

Tablo 20: Hazırlanan tezlerin anabilim dallarına göre dağılımı

Ana Bilim Dalı	f	%	Ana Bilim Dalı	f	%
İktisat	20	19,42	Afrika Çalışmaları	1	0,97
Coğrafya	18	17,48	Bilgisayar Bilimleri	1	0,97
Sosyoloji	13	12,62	Cinsiyet Çalışmaları	1	0,97
Antropoloji	5	4,85	Dil Bilimi	1	0,97
Uluslararası İlişkiler	5	4,85	Kadın Çalışmaları	1	0,97
Sosyal Politika	4	3,88	Krimnoloji	1	0,97
Göç Çalışmaları	3	2,91	Mühendislik ve Çevre	1	0,97
Hukuk	3	2,91	Tarih	1	0,97
Karşılaştırmalı Edebiyat ve Kültür	3	2,91	Turizm ve Otel İşletmeciliği	1	0,97
Psikoloji	3	2,91	Uluslararası Kalkınma	1	0,97
Sağlık Araştırmaları	3	2,91	Uluslararası Sağlık ve Kalkınma	1	0,97
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi	3	2,91	Uygulamalı Sosyal Bilimler	1	0,97
Eğitim Bilimleri	2	1,94	Yaratıcı Sanatlar	1	0,97
Medya, İletişim ve Kültürel Çalışmalar	2	1,94	Şehir ve Bölge Planlama	1	0,97
İlahiyat Ana Bilim Dalı	2	1,94	TOPLAM	103	100,00

Tablo-20’de hazırlanan tezlerin anabilim dallarına göre dağılımına bakıldığında tezlerin %49,51’inin üç anabilim dalına kayıtlı araştırmacılar tarafından hazırlandığı görülmektedir. Bu bağlamda 20 tezin İktisat, 18 tezin Coğrafya, 13 tezin ise Sosyoloji anabilim dalları tarafından yürütüldüğü tespit edilmiştir. Diğer 52 tez (%50,49) ise tabloda görülen muhtelif anabilim dallarına kayıtlı araştırmacılar tarafından hazırlanmıştır. Tablo-20 genel olarak değerlendirildiğine beşeri bilimlerin ağırlığı hissedilmektedir. Ayrıca uluslararası göç olgusu disiplinler arası bir yaklaşımla ele alındığı sağlık ve mühendislik gibi sayısal anabilim dalları tarafından da incelendiği tespit edilmiştir.

Tablo 21: Danışmanların akademik unvanlarına göre tezlerin dağılımı

Akademik Unvanlar	f	%
Doç.Dr.	3	2,91
Dr.	28	27,18
Prof.Dr.	63	61,17
Tespit Edilemeyen	9	8,74
TOPLAM	103	100,00

Tablo-21’de görüldüğü üzere hazırlanan 103 tezin 63’ü profesör, 3’ü doçent ve 28’i ise doktor unvanlı öğretim üyelerinin danışmanlığında yazılmıştır. Ek olarak, Ethos veri tabanında unvanı tespit edilemeyen 9 danışman mevcuttur.

Tablo 22: Temalara göre tezlerin dağılımı

Temalar	f	%
Göçmen gruplar	37	35,92
Göç ve İktisat	36	34,95
Göç türleri/nedenleri	29	28,16
Uyum ve Bütünleşme	23	22,33
Göç Politikaları	15	14,56
Ulus-ötecilik	14	13,59
Göçün sosyo-ekonomik etkileri/sonuçları	14	13,59
Kimlik	11	10,68
Göç ve Sağlık	9	8,74
Göç ve siyaset	4	3,88
Hukuk	3	2,91
Göç ve Eğitim	2	1,94
Temsiliyet	1	0,97
Göç ve Sanat	1	0,97
Göç Tarihi	1	0,97
Göç ve Edebiyat	0	0,00
TOPLAM	103	100,00

Tablo 22’de temalara göre tezlerin dağılımına bakıldığında 103 tezin 15 ana tema ve 44 alt tema kapsamında sınıflandırıldığı görülmektedir. Bunlar arasından 37 tezin bir veya birkaç göçmen gruba

odaklanarak uluslararası göç olgusunu açıklamaya çalıştığı anlaşılmaktadır. İktisat (36), göç türleri/nedenleri (29) ve uyum ve bütünleşme (23) temaları ise öne çıkan diğer başlıklar arasındadır. Göç politikalarına odaklanan tezlerin oranı %14,56 olarak tespit edilirken, uluslararası göç olgusunu ulus-öteci bir bakış açısıyla ele alan ve göçün sosyo ekonomik etkilerine odaklanan tezlerin oranı ise %13,59. Hazırlanan 103 çalışma arasından ise sadece 11 çalışma kimlik bağlamında uluslararası göç olgusuna yaklaşmaktadır. Göç ve eğitim (2), temsiliyet (1), sanat (1) ve göç tarihi (1) ise en az tezin bulunduğu başlıklardır.

BULGULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ VE SONUÇ

Uluslararası göç olgusu üzerine Türkiye'deki Ulusal Tez Merkezi ve Birleşik Krallık'daki Ethos veri tabanlarında yer alan doktora tezlerinin bibliyografik özelliklerinden yola çıkarak aşağıdaki değerlendirmelere ulaşmak mümkündür. Öncelikle iki veri tabanının da uluslararası göç konusuyla ilgili yeterli sayıda teze ev sahipliği yaptığı anlaşılmaktadır. Toplamda Türkiye'den 187, Birleşik Krallık'dan ise 103 doktora tezi bibliyometrik analize tabi tutulmuştur.

Bibliyometrik analiz kapsamında gözlemlenen ilk benzerlik hazırlanan tezlerin yıllara göre dağılımındadır. 2000'li yıllardan sonra artan bir eğilim olduğu ve konunun daha popüler bir biçimde çalışıldığı görülmektedir. Bu artışın arkasında şüphesiz hem bölgesel hem de küresel düzeyde yaşanmış/yaşamakta olan olayların etkili olduğu ileri sürülebilir. 2002'de başlayan Afganistan'ın işgali, 2003'teki Irak'ın işgali, Kuzey Afrika ve Sahra-altı Afrika'sında yaşanan istikrarsızlıklar ve 2011'de Suriye'de başlayan iç savaş, ekonomik eşitsizlikler ve küreselleşmenin göçü daha mümkün hale getirmesi 2000'li yıllarda gözlemlenen göç hareketlerinin arkasındaki temel nedenlerden birkaçıdır. Uluslararası Göç Örgütü'nün 2022 yılında yayınladığı rapora göre dünya nüfusunun %3.6, yaklaşık olarak 281 milyon insan, doğdukları ülkelerden başka bir ülkede yaşamaktadır. Bu hareketlilik 1990'lardaki sayıların neredeyse iki katına, 1970'lerdeki sayıların ise üç katına denk gelmektedir. Asya (85.6 milyon) ve Avrupa (86.7 milyon) ise en fazla uluslararası göç hareketine maruz kalan bölgeler olmaktadır (Mcauliffe ve Triandafyllidou, 2020: 23-24). Artan bu hareketlilik uluslararası politikanın gündemini belirlediği gibi aynı zamanda entelektüel ve akademik dünyanın da gündemini etkilediği düşünülebilir. Bu bağlamda uluslararası göçe yönelik yapılan akademik çalışmaların sayılarında uluslararası insan hareketliği ile orantılı olarak 2000'li yıllarda artışlar gözlemlenmektedir.

Her iki veri tabanında da benzer tarihlerde uluslararası göçe yönelik çalışmaların zirve yaptığı görülmektedir. Bu açıdan bazı benzer eğilimleri yakalamak mümkündür. Benzerliklere ek olarak, iki veri tabanı farklılıkları da bünyesinde barındırmaktadır. Örneğin, Birleşik Krallık'da uluslararası göç konusuyla

1980’de ilk tez görülse de, Türkiye’deki tezler kapsamında 1990’da ilk çalışmaların ortaya çıktığı tespit edilmiştir.

Bibliyometrik analiz kapsamında gözlemlenen ikinci benzerlik ise tezlere erişim açısından da her iki veri tabanının da açık erişim politikalarını benimsemesidir. Türkiye’de %94, Birleşik Krallık’da ise %86 oranında tezlere erişilebilmektedir. Bazı tezler üzerinde kısa süreli kısıtların olması ya da ara yüzden kaynaklanan teknik aksaklıklar tezlere erişimi kısıtlayan en önemli hususlar arasındadır.

Bibliyometrik analiz kapsamında gözlemlenen üçüncü benzerlik araştırma tasarımlarında görülmektedir. Araştırma tasarımları açısından iki veri tabanında da yer alan doktora tezleri ağırlıklı olarak nitel çalışmalar biçiminde tasarlanmıştır. Nitel çalışmaların toplamı 132 iken, nicel ya da karma tasarımlı tezlerin toplamı ise sırasıyla 61 ve 28’dir. Bu araştırma tasarımlarına ek olarak 64 çalışma ise teorik düzeyde uluslararası göç olgusuna yaklaştığını beyan ederek herhangi bir yöntem belirtme gereksinimi duymamıştır.

Bibliyometrik analiz kapsamında bahsedilmesi gereken başka bir benzerlik ise araştırma perspektifleriyle ilgilidir. Araştırma perspektifi açısından ise iki veri tabanında yer alan tezler karşılaştırıldığında uluslararası göç olgusunun her yönüyle ele alındığı görülmektedir. Tezlerin konuya yaklaşırken benimsedikleri odak noktaları hem Türkiye hem de Birleşik Krallık örneğinde göçmen/birey odaklı bir tutum etrafında gelişmiştir. İncelenen 290 tezin 191 tanesi göçmen/birey odaklı bir bakış açısıyla hazırlanıp uluslararası göç olgusunu göçmenler/bireyler üzerinden anlama yolunu tercih ederken, ev sahibi ülke/toplum açısından konuya yaklaşan tezlerin sayısı 65 olarak tespit edilmiştir. Kimi çalışmalar ise (4) iki bakış açısını da kullanarak karşılaştırmalı analizlerde bulduklarını ifade etmiştir. Ayrıca, hazırlanan 237 tezin bir ya da birden fazla örnek olay (case study) içerdiği görülmektedir. Böylelikle farklı örnek olaylar üzerinden uluslararası göç olgusu değerlendirilerek geniş bir literatürün ortaya çıkmasına yardımcı olduğu ileri sürülebilir. Sayfa aralıkları açısından da benzerlikleri ortaya koymak mümkündür. İki veri tabanında yer alan tezlerin genellikle 201-300 ve 301-400 sayfa aralıklarında hazırlandığı tespit edilmiştir.

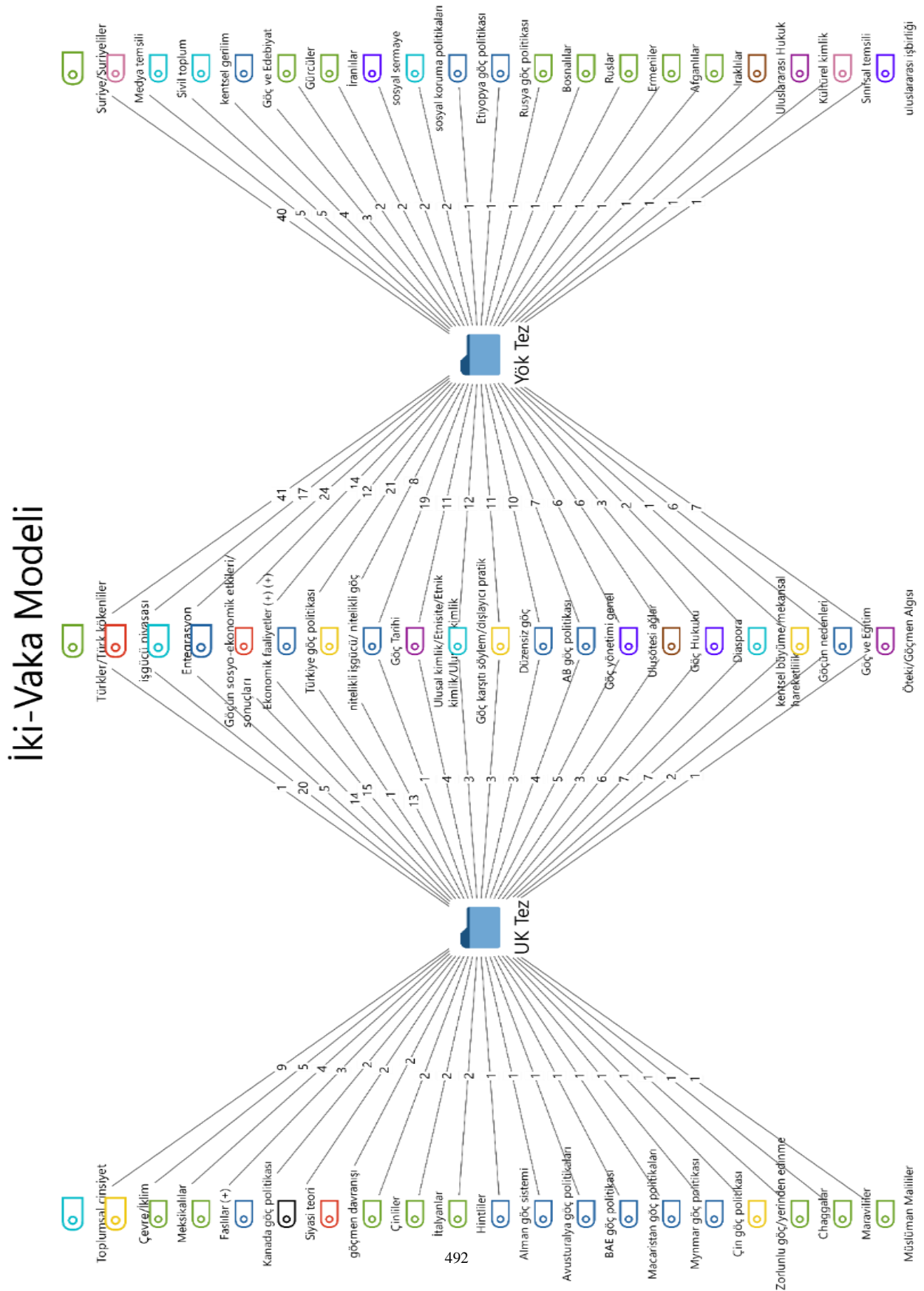
Bibliyometrik analiz kapsamında gözlemlenen diğer bir benzerlik tezlerin hazırlandığı üniversitelerin nitelikleri ve anabilim dallarıyla ilgilidir. Türkiye’deki üniversiteler açısından uluslararası göç olgusu hem vakıf hem de devlet üniversiteleri tarafından ele alınan bir konudur. Daha çok büyükşehirlerdeki üniversiteler tarafından yürütülmüş olan tezlerin önemli bir bölümü araştırma üniversiteleri kapsamına giren üniversitelerdeki araştırmacılar tarafından hazırlanmıştır. İstanbul, Marmara, Hacettepe ve Ankara Üniversiteleri yayınladıkları tez sayılarına göre en üretken üniversiteler olmuştur. Anabilim dalları açısından ise Sosyoloji, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi ve Uluslararası İlişkiler anabilim dalları Türkiye örneğinde uluslararası göç ile ilgili en fazla tezin hazırlandığı anabilim dalları olmuştur. Birleşik Krallık

açısından ise uluslararası göç olgusu benzer biçimde araştırma odaklı üniversiteler olarak bilinen Russell Group'da yer alan üniversiteler tarafından ağırlıklı olarak çalışılmıştır. İktisat, Coğrafya ve Sosyoloji anabilim dalları en fazla tezin hazırlandığı alanlar olmuştur. İki ülke arasında gözlemlenen farklılığın en belirgin nedeni araştırma tasarımları ve disiplinlerin sahip olduğu özerklik ile ilgilidir. Özellikle coğrafya bölümleri Birleşik Krallık örneğinde daha beşeri ve sosyal konuların çalışıldığı alanlar olurken, Türkiye örneğinde siyasal bilimler fakülteleri beşeri ve sosyal konulara ev sahipliği yapmaktadır. Ayrıca iki ülke arasında gözlemlenen diğer bir farklılık ise Birleşik Krallık örneğinde disiplinler arası yaklaşımların etkisiyle 2 tezin sayısal anabilim dalları olan Bilgisayar Bilimleri ve Mühendislik ve Çevre anabilim dalları altında hazırlanmış oluşudur. Türkiye'de sayısal anabilim dalları kapsamında uluslararası göç ile ilgili tezlere rastlanılmamıştır.

Bibliyometrik analiz kapsamında gözlemlenen başka bir benzerlik ise tez danışmanlarının unvanlarıyla ilgilidir. Her iki ülkede de profesör doktor unvanlı danışmanlar diğer öğretim üyelerine oranda daha fazla tez yönetmişlerdir. Bu dağılım uluslararası göç olgusu ele alınırken akademik açıdan daha deneyimli danışmanların tercih edildiğini ortaya koymaktadır.

Uluslararası göç olgusu üzerine Türkiye'deki Ulusal Tez Merkezi ve Birleşik Krallık'daki Ethos veri tabanlarında yer alan doktora tezleri yaratıcı kodlama uygulamasına tabi tutulduğunda analize dâhil edilmiş olan 290 tez, 16 ana tema ve 104 alt temaya ayrılmıştır. Bu temaların farklı frekans değerlerine (1 ve 43 arasında) sahip olduğu tespit edilmiştir. Yaratıcı kodlama kapsamında 9 alt tema (Türkiye göç politikası, göç tarihi, nitelikli işgücü/ nitelikli göç, ekonomik faaliyetler, işgücü piyasası, Suriye/Suriyeliler, Türkler/Türk kökenliler, göçün sosyo-ekonomik etkileri/sonuçları ve entegrasyon) 20 ve üzeri frekans değerine sahip öne çıkan başlıklar olmuştur. Yaratıcı kodlamaya ait veriler incelendiğinde frekans değeri 1 ve 3 arasında değişmekte olan alt temaların sayısı 59 olarak tespit edilmiştir. Geriye kalan 36 alt temanın frekans değeri ise 4 ve 19 arasında değişmektedir.

Şekil 1: İki Vaka Modeli

Şekil 1’de yapılan karşılaştırmadan da görüldüğü üzere uluslararası göç olgusu hakkında Ulusal Tez Merkezi’nde yer alan tezlerle ilgili alt boyutlar 1’den 41’e kadar değişen frekans değerlerine sahip olurken, Birleşik Krallık için frekans değerlerinin 1’den 20’ye kadar değiştiği tespit edilmiştir. Ethos veri tabanında yer alan tezlere ait frekans değerlerindeki bu düşüklüğün, Ethos’daki tez sayılarının Ulusal Tez Merkezine kıyasla daha az sayıya olmasından kaynaklandığı ileri sürülebilir. Bu bağlamda, tezlerde ön plana çıkarılan alt boyutların yoğunluklarını ve toplamlarını gösteren kod matris tarayıcısı da Şekil-2’de yer almaktadır. Ethos veri tabanında “göçün nedenleri, düzensiz göç, nitelikli işgücü/göç, göç ve sağlık, ekonomik faaliyetler, iş gücü piyasası, Asya-Pasifik, Ortadoğu, Avrupa, göçün sosyo-ekonomik sonuçları ve toplumsal cinsiyet” kodları yoğunluk gösterirken, Ulusal Tez Merkezi’nde ise göç politikaları, nitelikli işgücü/göç, Ortadoğu ve toplumsal cinsiyet öne çıkan kodlar olmuştur.

Şekil 2: Kod matris tarayıcısı

	Yök Tez	TOPLAM
✓ Göç Politikaları		0
AB göç politikası	13	13
Alman göç sistemi	1	1
Avusturalya göç politikaları	1	1
BAE göç politikası	1	1
Etiyopya göç politikası	1	1
Göç yönetimi genel	11	11
Kanada göç politikası	2	2
Macaristan göç politikaları	1	1
Myanmar göç politikası	1	1
Rusya göç politikası	1	1
Çin göç politikası	1	1
Türkiye göç politikası	22	22
Göç Tarihi	20	20
✓ Göç türleri/nedenleri		0
Düzensiz göç	14	14
Göçün nedenleri	8	8
Çevre/İklim	5	5
Tersine göç	5	5
Zorunlu göç/yerinden edinme	1	1
nitelikli işgücü/ nitelikli göç	21	21
Göç ve Edebiyat	3	3
Göç ve Eğitim	8	8
Göç ve Sanat	5	5
✓ Göç ve Sağlık		7
Demografi	4	4
✓ Göç ve siyaset		0
AB-Türkiye ilişkileri	6	6
Dış politika	4	4
Siyasi teori	2	2
✓ Göç ve İktisat		0
Ekonomik faaliyetler (+) (+)	27	27
Yatırım	5	5
göçmen davranışı	2	2
işgücü piyasası	37	37
uluslararası para transferi	6	6
✓ Göçmen gruplar		0
> Afrika	9	9
> Asya-Pasifik	5	5
> Avrupa	12	12
> Hintliler	4	4
> Kafkas	3	3
> Latin Amerika	8	8
> Ortadoğu	92	92
Göçün sosyo-ekonomik etkileri/sonuçları	28	28
✓ Hukuk		0
Göç Hukuku	9	9
Uluslararası Hukuk	1	1
✓ Kimlik		0
Dini Kimlik	6	6
Kültürel kimlik	1	1
Ulusal kimlik/Etnisite/Etnik kimlik/Ulu	15	15
> Vatandaşlık deneyimleri	8	8
> Ötekil/Göçmen Algısı	8	8
✓ Temsiliyet		0
Medya temsili	5	5
Sınıfsal temsili	1	1
pop kültür	1	1
✓ Ulus-ötedilik		0
Diaspora	9	9
Göç ajansları	1	1
Ulusların pratikleri	7	7
Ulusötesi ağlar	11	11
sosyal sermaye	2	2
uluslararası işbirliği	1	1
✓ Uyum ve Bütünleşme		0
Entegrasyon	29	29
Toplumsal cinsiyet	9	9
Göç karşıtı söylem/dışlayıcı pratik	15	15
Sivil toplum	5	5
Siyasal katılım/aktivite	4	4
kentsel büyüme/mekansal hareketli	9	9
kentsel genim	4	4
sosyal koruma politikaları	2	2
Σ TOPLAM	218	352
		570

YAZAR BEYANI / AUTHOR STATEMENT

Araştırmacı(lar) makaleye ortak olarak katkıda bulunduğunu bildirmiştir. Araştırmacı(lar) herhangi bir çıkar çatışması bildirmemiştir.

KAYNAKÇA

- Adıgüzel, Y. (2016). *Göç sosyolojisi*. İstanbul: Nobel Yayınevi.
- Al, U., Soydal, İ., & Yalçın, H. (2010). Bibliyometrik özellikleri açısından Bilig'in değerlendirilmesi. *Bilig*, (55), 1-20.
- Alkar, E. & Atasoy, E.(2019). Türkçe literatürde göç çalışmalarının bibliyografyası. *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, 6(4), 2231 - 2265
- Belter, CW. Bibliometric indicators: opportunities and limits. *J Med Libr Assoc.*, 103(4), 219-21. doi: 10.3163/1536-5050.103.4.014
- Bonilla, C. A., Merigó, J. M., & Torres-Abad, C. (2015). Economics in Latin America: a bibliometric analysis. *Scientometrics*, 105(2), 1239-1252. doi: 10.1007/s11192-015-1747-7
- Çiçek, D., & Kozak, N. (2012). Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi'nde yayımlanan hakem denetimli makalelerin bibliyometrik profili. *Türk Kütüphaneciliği*, 26(4), 734- 756.
- Elmanssouri, T., Chérif, i., & Adoum Abdramane, K. (2019). *Türkiye'de göç ile ilgili bibliyografya çalışması*.<https://www.erbakan.edu.tr/storage/files/department/turkdiasporasi/B%C4%B0BL%C4%B0YOGRAFYA%20G%C3%B6%C3%A7%20A7-2.pdf> adresinden erişildi.
- İçduygu, A. & Erder, S. Gençkaya, Ö.F. (2014). *Türkiye'nin uluslararası göç politikaları, 1923-2023: ulus devlet oluşumundan ulus-ötesi dönüşümlere*. İstanbul: Mirekoç.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (24. baskı). Ankara: Nobel Yayınevi
- Koser, K. (2007). *International migration: a very short introduction*. Oxford: OUP.
- Mcauliffe, M. & A. Triandafyllidou (Eds.). (2021). World migration report 2022. *International Organization for Migration*, Geneva.
- Mcburney, M. K., & Novak, P. L. (2002). What is bibliometrics and why should you care? *IEEE international Professional Communication Conference*, 108-114. doi: 10.1109/IPCC.2002.1049094.
- Miller, M. J., & Castles, S. (2008). *Göçler çağı: modern dünyada uluslararası göç hareketleri*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Donthu, N., Kumar, S., Mukherjee, D., Pandey, N. & Lim, W.M (2021). How to conduct a bibliometric analysis: An overview and guidelines, *Journal of Business Research*, 133, 285-296. doi.org/10.1016/j.jbusres.2021.04.070.

- Rees, P. (2009). Demography. Rob Kitchin ve Nigel Thrif (Editörler) *International encyclopedia of human geography* içinde (s. 75-90). Elsevier.
- Sengupta, i. N. (1992). Bibliometrics, informetrics, scientometrics and librametrics: An overview. *Libri*, 42(2), 75-98. doi: 10.1515/libr.1992.42.2.75
- Taştan, Z., Tütak, B. & Tütak, M. (2020). *Göç bibliyografyası: göç konusunda başvurulabilecek kaynaklar ve bu kaynaklara ilişkin genel bir değerlendirme*. Hiperyayın.
- Zan, B. U. (2012). *Türkiye’de bilim dallarında karşılaştırmalı bibliyometrik analiz çalışması*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.